- Hadde eksklusiv rett

Østsamene i Neiden hadde eksklusiv rett både til reindrift og laksefiske i Neiden. Det mener professor Einar Niemi ved Universitetet i Troms som på oppdrag fra Samerettsutvalget har laget en rapport om østsamene og deres virksomhet i Neiden.

F-JOSTEIN JAKOBSEN

Niemi har studert alt tilgjengelig materiale som finnes om østsamene. Historiske dokumenter, protokoller, domsbøker, korrespondanse og annet materiale som finnes for å kunne gå så dypt inn i problematikken som mulig.

- Og jeg er ikke i tvil om at østsamene har eksklusiv rett til reindrift i Neiden. Det samme gjelder også fisket i Neidenelva, sier han.

Langt tilbake

Historien til østsamene går langt tilbake i tida. Og Niemi mener at det ikke er noen tvil om de historiske rettighetene de har. Han bestrider ikke at de som i dag driver reindrift i Neiden, også har rett til det.

Det fikk de i 1963/64. Da definerte myndighetene de som hadde drevet med såkalt «gårdsrein» som reindriftssamer, og de fikk dermed myndighetenes velsignelse til å drive med rein i Neiden. I dag er det bare det man kan kalle den mod moderniserte reindrifta igjen. Og ingen i reindrifta er østsamer.

Bevist

- Gjennom det materialet jeg har studert, mener jeg det kan bevises at østsamene hadde eksklusive rettigheter. Det ble også i lang tid respektert, sier Niemi.

Da østsamene gikk til rettssak mot myndighetene, ville konsekvensen av en seier vært at de som da drev, og nå driver reindrift, måtte flytte ut. Rettsapparatet avviste den eksklusive retten, forteller Niemi.

Historieprofessor Niemi sier at han ikke har tatt stilling verken for den ene eller andre i sitt arbeide for Samerettsutvalget.

- Jeg har kun gått inn på de historiske fakta. Jeg ønsker derfor ikke å gi noe råd til østsamene om hva de skal gjøre. Jeg har gjort en jobb for Samerettsutvalget, og har satt meg grundig inn i de faktiske forhold. Og de mener jeg bestemt viser at østsamene hadde eksklusive rettigheter i Neiden, sier Niemi til Finnmarken.

Dette er saken:

Østsamene var på 1700- og 1800- tallet alene om å drive reindrift i Neiden. Det var også de som utnyttet lakseressursen i Neidenelva. Langsomt, men sikkert kom også andre inn på østsamenes beiteområder, og i mellomkrigstida var østsamene helt uten rein. Andre overtok.

I ettertid har østsamenes etterkommere prøvd å få retten til å drive rein alene tilbake.

Den eksklusive retten er avvist både i herredsretten, lagmannsretten og høyesterett. Den internasjonale domstolen i Strasbourg hadde saka oppe til behandling i 1983, og konkluderte med at de norske domstolene ikke hadde gjort noe galt. Dermed ble dommen stående.

Nå har professor Einar Niemi laget en utredning for Samerettsutvalget der han konkluderer med at øst- samene hadde eksklusive rettigheter i Neiden. Niemis utredning fører sannsynligvis til at østsamene nå vil prøve å få saka opp i retten for å få tilbake sine tapte rettigheter.

HADDE EKSKLUSIV RETT:

Historieprofessor Einar Niemi Har laget en utredning på oppdrag ra Samerettsutvalget. I den slår han fast at østsamene i Neiden hadde eksklusiv rett til å drive reindrift i Neiden.